

EMLÉKEZÉSEK A MAGYAR HISZEKEGY SZERZŐJÉRE

Szabó-Sári Anikó

Az Abaúj-Torna megyei nemes család sarjaként született Papp-Váry Elemérné Sziklay Szeréna nevét a *Magyar Hiszekegy* tette országosan ismertté. Híres három sorát egy egész nemzet szavalta a trianoni békeszerződést követően, a költőné nevét minden magyar ismerte. A róla elnevezett utcákat azoban a második világháború után átnevezték, a tiszteletére emelt emléktáblákat levették, nem volt szabad munkásságáról, személyéről beszélni – ahogy unokájától, Szinyei Andrásról megtudtuk, még családja körében sem igazán.

Azóta újra fordult a történelem fogaskereke, s az utókor igyekszik az elmúlt bő félszáz év elmaradását pótolni. A Szeréna-kultusz ápolásának fő központja Jánok, a Sziklay család egykori otthona, ahol Bankó Ibolya lokálpatriótának köszönhetően időről időre megemlékeznek a költőnőről és a Sziklayakról, s e rendezvényeken a család leszármazottjai is rendszerint képviseltetik magukat.

Így indult az az együttműködés, melynek eredményeként Jánok Község Önkormányzata, valamint a hatvani Integrált Könyvtár és Muzeális Gyűjtemény 2019-ben közös Interreg-pályázatot nyert *Egy család emlékezete – Szeretet és összetartozás* című projektjével, a Via Carpatia Kisprojekt Alapjának támogatásával. (A két település közti kapcsolat arra épül, hogy a költőné egyik unokája – Szinyei András – Hatvan város alpolgármestere.)

*Papp-Váry Elemérné magyar díszruhában
(A szerző magángyűjteményéből)*

E programsorozat keretében rendezték meg 2021. július 24-én Hatvanban a *II. Hatvani Kultúrzsongás Fesztivált*. A tartalmas délutánon a 23 fős jánoki küldöttség mellett helyi vendégek is szép számban megjelentek. 17 órakor kiállítás megnyitóra került sor a Hatvani Lajos Múzeumban, ahol Begala Gyula, Jánok polgármestere és Kökény Ferenc múzeumigazgató köszöntötte az érkezőket. A projekttel azonos (*Egy család emlékezete – Szeretet és összetartozás*) címet viselő, Jánok múltját és a Sziklay családot bemutató kiállítást Szinyei András alpolgármester nyitotta meg, a tárlatot Kökény Ferenc ismertette.

18 órától a múzeum udvarán folytatódott az esemény. A kiállításához kapcsolódóan Szabó-Sári Anikó adta elő Papp-Váry Elemérné Sziklay Szeréna megzenésített verseit, majd Szabó Krisztina énekművész tanítványai – Székely Zsófia, Varga Gerda, Rácz Patrik és ifj. Szajkó Nándor – léptek fel színvonalas és tartalmas könnyűzenei műsorukkal. Az estet Alburnovics Milán és Alburnovics-Besze Zsófia néptáncosok bemutatója zárta a Talléros Zenekar kíséretével, akik végezetül közös tánccra hívták a közönséget.

A program folytatására egy hónap múlva, 2021. augusztus 29-én került sor Jánokon. A 31 fős hatvani vendégsereg és környékbeli érdeklődők a községi hivatalban 14 órától tanúi lehettek a Sziklay Szeréna-emlékszoba felavatásának, melynek célja a

*Kökény Ferenc múzeumigazgató bemutatja a kiállítást
Hatvanban (Forrás: internet)*

*Szinyei András és Begala Gyula átadja a Sziklay-emlékszobát
Jánokon (Forrás: internet)*

költőnő, a Sziklay család és a település bemutatásán túl, hogy a helytörténet és hagyományörzés központjaként funkcionáljon a jövőben.

A partnerek a projekt során feltárt tudásanyag összefoglalásaként kétnyelvű ismeretterjesztő kiadványt jelentettek meg *Egy család emlékezete – Szeretet és összetartozás* címmel. A kis alakú, 128 oldalas, keményfedeles kötet bemutatójára ezen a napon került sor. A pályázat követelményeinek megfelelően a tartalom magyar és szlovák nyelven is olvasható, a fordításokat Gablyasz Andrea készítette. A könyvet Sziklay Szeréna unokája, Szinyei András előszava nyitja meg, majd a környék növény- és állatvilágának ismertetése következik Eva Sitášová és Miroslav Furín tollából. A vidék régészeti vizsgálatáról Gál Andrea, Jánok néprajzáról Deme Ágnes, történetéről Kökény Ferenc írt tanulmányt. A Sziklay család történetéhez Szinyei Béla, a költőnő unokája szolgáltat adatokat, majd Benei Fédra elemzése következik Papp-Váry Elemérné verséről, síremlékéről pedig Millisits Máté munkáját olvashatjuk. A Hatvany Lajos Múzeum és a kassai Kelet-szlovákiai Múzeum munkatársainak írásait közreadó kötet Deme Ágnes és Kökény Ferenc szerkesztésében, a hatvani Integrált Könyvtár és Muzéalis Gyűjtemény kiadásában jelent meg, végén angol nyelvű összefoglalóval és számos színes képpel. A tanulmányok többségének kivonata online is hozzáférhető a <https://hatvanymuzeum.net/index.php/home/palyazatok/interreg-szlovakia-magyarorszag/egy-csalad-emlekezete-szeretet-es-oesszetartozas> felületen.

E két programpontot – az emlékszoba-átadást és a könyvbemutatót – Begala Gyula, Jánok polgármestere és Szinyei András, Hatvan alpolgármestere vezette le, majd Viszlai Gábor ismertette a projektet. Ezután rövid konferencia-előadások következtek Szanyi Mária néprajzkutató, valamint Deme Ágnes, Eva Sitášová, Miroslav Furín, Kökény Ferenc és Millisits Máté bemutatásában, a könyvben is ismertetett témákban.

Az előadások közönsége (Forrás: internet)

Tanulmánykötet Jánok múltjáról és a Sziklay családról

A szakmai programot követően 16 órától kultúrműsor vette kezdetét a községi hivatal előtti téren. Fellépett a jánoki Napsugár női éneklőcsoport, Rezes Gyula népdalénekes, a bódvavendégi férfikar, majd könnyűzenei műsor következett a hatvani vendégművészek, Molnár Eszter és Bukovics Kinga, Szabó Krisztina énekművész tanítványainak előadásában.

Este 18 órától ünnepélyes koszorúzásra került sor a római katolikus templom előtti sírkertben, ahol 2013-ban Sziklay Szeréna tiszteletére emlékoszlopot állítottak két testvére és szülei sírjának szomszédságában. A megemlékezés során falubeli felnőttek és gyerekek szavalatai nyújtottak ízelítőt Papp-Váryné költészetéből.

Ezt követően a templomban orgonakoncertet adott Takács Dénes helyi plébános, Szabó-Sári Anikó a költőnő megzenésített verseit énekelte, majd a Himnusz közös éneklése következett. A napot a szeretetvendégség után, 21 órától utcabál zárta a Tip-Top zenekar közreműködésével.

A programsorozat következő állomásaként Szádalmáson rendeztek hasonló ünnepséget 2021. szeptember 23-án, Sziklay Szeréna és Papp-Váry Elemér házasságkötésének 120. évfordulója alkalmából. A megjelentek 14 órától Kováts Marcell tárogatóművész műsorát hallhatták a kultúrház előtt, majd tárogatózene kíséretében vonultak fel a református templomig, ahol ökumenikus istentisztelet vette kezdetét. A szertartást Varga Zoltán helyi református lelkész, Balázs Patrik helyi plébános, valamint Takács Dénes, Jánok és Péder plébánosa végezte. A megemlékezést megálmodó Bankó

Bankó Ibolya, a Szeréna-kultusz hű ápolója, a rendezvények szervezője (Forrás: internet)

Sziklay Szeréna obeliszkje a jánoki templomkertben (A szerző felvétele)

A Harsányi-kúria Szádalmáson
(A szerző felvétele)

Ibolya beszédében a Sziklay család és a négy település – Jánok, Szádalmás, Péder, Rozsnyó – kapcsolatáról¹ tájékoztatta a közönséget, majd Szinyei András, az ünnepek unokája fejezte ki háláját az itt élők felé ősei emlékének odaadó ápolásáért. Papp-Váryné költészetébe a jánoki versmondók szavalatai nyújtottak betekintést, a költő megzenésített verseit Szabó-Sári Anikó énekelte. Az ünnepi istentisztelet a *Hitvallás* című verssel zárult Mihályi Molnár László előadásában, majd a környéki falvak éneklőcsoportjai közösen elénekelték a *Magyar Hiszekegyet* Bodnár Attila vezényletével.

A helyszínen bemutatásra került az az egyházi anyakönyv, melybe 1901. február 19-én Sziklay Szeréna és Papp-Váry Elemér házasságkötését bejegyezték, valamint Szeréna 1891-es elemi iskolai bizonyítványa is. A templomból kilépve az ünnepi menet a Harsányi-kúria felé vette az irányt, ahol Szeréna fiatalkorában huzamos időn keresztül vendégeskedett keresztszüleinél. Magántanulóként itt végezte az elemi iskolát, majd házasságkötése előtt is innen írta leveleit Kassán katonai szolgálatot teljesítő vőlegényének. A kultúrházba visszatérve a szádalmási, jánoki és péderi éneklőcsoportok műsora fokozta a hangulatot, majd az érdeklődők a szeretetlakoma elfogyasztása közben megtekinthették a Nemzetközi Betlehemes Találkozók pillanatait megörökítő fotókiállítást. A rendezvényen tiszteletét tette a költő dédunokája, Szinyei Zoltán is.

A fentiekben bemutatott rendezvények folytatásaként a következő évben *II. Szeréna kulturális napok* néven három különböző helyszínen – Jánokon, Szádalmáson és Péderben – került megrendezésre az eseménysorozat. 2022. június 21-én 19 órai kezdettel ünnepi hangversenyt tartottak Jánokon a római katolikus templomban. A közösen elénekelt

¹ A Sziklay család Jánokon élt, néhányuk ott is van eltemetve. Péderre jártak istentiszteletre, ahol földbirtokkal is rendelkeztek. A Sziklay gyerekek az anyakönyvi bejegyzések szerint Rozsnyón születtek (de feltüntetésre került a jánoki lakhely), Szeréna ebben a városban végezte a leányiskolát. Előtte Almáson járt elemi iskolába, és az ottani református templomban kötött házasságot Papp-Váry Elemérrel.

Magyar Hiszekegyet Bodnár Attila vezényelte, majd Takács Dénes helyi plébános orgonajátékát hallhatták a megjelentek. A műsort a jánoki Nap-sugár éneklőcsoport, a szádalmási református énekkar, a restei éneklőcsoport és az Abaúji Kamarakórus egy-egy blokkja színesítette. Ünnepi beszédet mondott Takács Dénes plébános és Begala Gyula polgármester, majd a Himnuszt éneklésével zárult a ceremónia. Ezt követően a megemlézők kivonultak a sírkertbe, és a versmondók szavalatai után megkoszorúzták Sziklay Szeréna obeliszkjét. Az ünnepségen részt vett a Szent István Lovagrend két küldötte is. Este 21 órától a helyi gyerekek a több mint 30 éves hagyományként megrendezett rókavadászon vehettek részt a templomkert előtti réten, s a nap megkoronázásaként lampionokkal vonultak otthonaikba.

Másnap, 2022. június 22-én 10 órai kezdettel ünnepi istentiszteletet tartottak a szádalmási református templomban, Sziklay Szeréna házasságkötésének helyszínén, majd 14 órától ökumenikus istentisztelettel folytatódott a rendezvény a nemrégiben felújított péderi református templomban, Kassai Fecsó Yvett lelkész és Takács Dénes plébános, valamint Molnár Árpád szepsi vendég lelkész közreműködésével. A középkori eredetű templom történetéről az épület felújítását irányító Krcho János építész mesélt, majd Bankó Ibolya fejtegette a Sziklay család kötődését Jánok, Szádalmás, Péder, és Rozsnyó településekhez. Szeréna édesapja, Sziklay Ede közéleti tevékenységét Mihályi Molnár László vázolta, majd Szinyei András fejezte ki köszönetét a Szeréna-kultusz éltetéséért. Péderi, makranci és jánoki szavalók a költő verseiből tartottak bemutatót, fellépett az Abaúji Kamarakórus, végül az ünnepség a *Magyar Hiszekegy* közös éneklésével zárult, miután Mihályi Molnár László elszavalta annak hosszú változatát, a *Hitvallást*.

Ezt követően a szabadtéri színpadon környéki – bodollói, debródi, makranci, péderi, restei, tornai és jánoki – népdalkörök és énekegyüttesek léptek fel. Műsoruk végeztével a pódium nem maradt üres: az érdeklődők megtekinthették az itt elhelyezett tablókat a Sziklay családról, de a Nemzetközi Betlehemes Találkozóról készült fotókiállítás is bemutatásra került a rendezvény ideje alatt.

Szinyei Zoltán, Szinyei András, Szabó-Sári Anikó
és Bodnár Mónika a szádalmási rendezvényen
(Fotó: Mihályi Molnár László)

Az eseményen részt vett Sziklay Szeréna unokája és dédunokája, Szinyei András és ifj. Szinyei András, valamint ükunokája, Szinyei Mikes. Megjelent Begala Gyula, Jánok és Holečko József, Péder polgármestere, de a Szent István Lovagrend is képviseltette magát.

A két utóbbi – 2021. szeptemberi és a 2022. júniusi – rendezvény Jánok, Péder, Szádalmás és Rozsnyó önkormányzata, a Csemadok alapszervezetei és Kassa környéki területi választmánya, valamint a környékbeli római katolikus és református egyházak segítségével és támogatásával valósult meg.

Az imént ismertetett ünnepek alkalmával² e sorok írója Sziklay Szeréna verseit énekelte, melyek még a költőnő ismertté válását megelőzően, a *Magyar Hiszekegy* megírása előtt megzenésítésre kerültek. Költeményeiből többen is írtak dalt; ezek nagy része Sebessy Gönczy Béla nevéhez fűződik, aki a Magyar Allamvasutak főfelügyelőjeként autodidakta módon zeneszerzéssel is foglalkozott. Miután 18 éves fiát elvesztette a háborúban, a zene jelentett számára megnyugvást, bánatát a zene erejével fejezte ki. Gyermeké, ifj. Gönczy Béla háborús verseinek feldolgozásaként öt kottafüzetet is megjelentetett *Gönczy Béla dalai* címmel, s az eladásukból befolyt összeget a hadiárvaik számára ajánlotta fel. Összesen 42 zeneművet komponált (főként dalokat, de zongoraműveket is), melyek 12 füzetben kerültek kiadásra. Miután fia verseit feldolgozta, érdeklődése más költők irányába fordult. Így zenésítette meg 1917-ben Papp-Váry Elemérné kilenc versét, mely zenei életművének csaknem egynegyedét jelentette. A költőnő sorait zongora- és gordonkakísérettel dolgozta fel, a versek témája nagyrészt a háborúba tért kedves utáni vágyódás, a kedves féltése, illetve elvesztése.

Gönczyn kívül még két másik zeneszerzőről tudunk, akik Sziklay Szeréna verseivel foglalkoztak: Komjáthy Károly *Öt dal* (1918) és Losonczy-Schweitzer Oszkár *Szól a harang* címmel (1933) adott ki kottát a költőnő szerzeményeiből.

Külön kell említenünk a *Magyar Hiszekegyet*: ennek megzenésítésére 1920-ban pályázatot írtak ki, s a díjat a több mint 300 beérkezett pályamunkából Szabados Béla feldolgozása nyerte el.³ A híres sorokat a pályázattól függetlenül is többen megzenésítették. Kiemelésre méltó Dohnányi Ernő és Mihalovich Ödön műve, de tudunk többek között Aul Sándor, Csernus Mihály, Halmy Miklós és Sipos József, Markbreiter Ferenc, dr. Pongrácz Károly, valamint Teghze-Gerber Jenő feldolgozásáról is.

² A negyedik meghívást – mindenórás kismamaként – sajnos nem állt módomban elfogadni.

³ A Magyar Hiszekegy születéséről és megzenésítéséről bővebben lásd: SZABÓ-SÁRI Anikó: „Harmadik nemzeti imánk, fohászkodunk, eredőnk.” A Magyar Hiszekegy megzenésítése. In: SZOLYÁK Péter – TÓTH Arnold, szerk.: *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve LX*. Herman Ottó Múzeum. Miskolc, 2021. 369–383. p.

A péderi vegyeskar műsora, háttérben a kiállítási tablókkal
(Forrás: internet)

A jánoki Napsugár éneklőcsoport fellépése
a 2021-es jánoki megemlékezésen
(Forrás: internet)

Felhasznált forrás:

DEME Ágnes – KÖKÉNY Ferenc, szerk.: *Egy család emlékezete. Szeretet és összetartozás. Odkaz jednej rodiny. Láská a spolupatričnosť*. Integrált Könyvtár és Muzeális Gyűjtemény. Hatvan, 2021

Internetes források:

- <https://hatvanihirlap.hu/888masodik-alkalommal-rendeztek-meg-a-kulturzsongast/> (2022. 10. 15.)
- <https://hatvanymuzeum.net/index.php/home/palyazatok/interreg-szlovakia-magyarorszag/egy-csalad-emlekezete-szeretet-es-oesszetartozas/592-lezajlott-a-ii-hatvan-kulturzsongas-fesztival> (Letöltés: 2022. 10. 15.)
- <https://hatvanymuzeum.net/index.php/home/palyazatok/interreg-szlovakia-magyarorszag/egy-csalad-emlekezete-szeretet-es-oesszetartozas/601-konyvbemutato-konferencia-es-kirandulas-janok-es-jaszo> (Letöltés: 2022. 10. 15.)
- <https://felvidek.ma/2021/08/siker-es-fesztival-janokon/> (Letöltés: 2022. 10. 15.)
- <https://felvidek.ma/2021/08/szeretet-es-oesszetartozas/> (Letöltés: 2022. 10. 15.)
- <https://felvidek.ma/2021/09/a-szeretet-es-oesszetartozas-jegyben/> (Letöltés: 2022. 10. 15.)
- <https://felvidek.ma/2022/06/a-magyar-hiszek-egy-koltojere-emlekeztek-kepekben/> (2022. 10. 15.)
- <https://felvidek.ma/2022/06/ii-szerena-kulturalis-napok-pederen/> (Letöltés: 2022. 10. 15.)